

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 789

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

datum: 6 juli 2023

aan **JO BROUNS**

VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

LULUCF-richtlijn (Land Use, Land Use Change and Forestry) - Omzetting via instrumenten GLB-beleid en administraties

Via de LULUCF-regulering wil de Europese Unie ingrijpen op de door menselijke activiteiten geïnduceerde emissies en/of opslag in koolstofvoorraden. Ze stelt hierbij de "no-debit rule" voorop voor de periode 2021-2030. Concreet moet iedere lidstaat alles in het werk stellen zodat de bestaande koolstofvoorraden op zijn minst behouden blijven aan het eind van die periode.

De EU-doelstelling voor 2030 voor de nettoverwijdering van broeikasgassen (BKG) door LULUCF bedraagt 310 miljoen ton CO₂-equivalent. Om de doelstelling van 310 miljoen ton nettoverwijdering te halen, moeten de lidstaten een lineair traject volgen dat in 2022 begint bij hun gemiddelde emissiewaarde voor de jaren 2021, 2022 en 2023, en in 2030 eindigt bij de waarde die in de verordening voor elke lidstaat (LS) is vastgesteld. Voor België gaat het om een koolstofopname van 1,352 Mton CO₂-equivalenten.

Lidstaten kunnen het flexibiliteitsmechanisme tot een bepaalde grens gebruiken, op voorwaarde dat ze onder meer aan de commissie bewijzen voorleggen volgens een welomschreven methode. De overeengekomen tekst handhaaft ook de mogelijkheid om absorptie-eenheden tussen de lidstaten te kopen en te verkopen en om overtollige jaarlijkse emissierechten in het kader van de verordening inzake de verdeling van de inspanningen (ESR) te gebruiken om de LULUCF-doelstellingen te halen.

Minister Demir antwoordde op mijn schriftelijke vraag nr. 255 (2022-2023) dat ze een LULUCF-actieplan aan het voorbereiden is. Ik citeer: "Hierbij geef ik ook bijzondere aandacht aan veengebieden. Met de minister van Landbouw worden de instrumenten van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) bekeken zodat ze afgestemd zijn op de LULUCF-doelstellingen."

Ondertussen werkt de Europese Unie aan een voorstel voor de certificering van hoogwaardige koolstofverwijderingen. De certificaten kunnen worden gebruikt om financiering te verkrijgen in het kader van EU-programma's zoals het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), het innovatiefonds of de staatssteunregeling.

1. Wat betreft de afstemming van de GLB-instrumenten op de LULUCF-doelstellingen:
 - a) Graag een overzicht van de desbetreffende instrumenten, opgedeeld per LULUCF-doelstelling, verantwoordelijke administratie, status (nieuw, bezig, voltooid).

- b) Welke administratie coördineert de afstemming? Graag een overzicht van de betrokken administraties.
 - c) Is de afstemming al voltooid? Graag een overzicht van het tijdpad en de genomen beslissingen.
2. Wat betreft de omzetting van de LULUCF-verordening:
- a) Wat is de taakverdeling tussen de administraties? Graag een overzicht van de verschillende rollen en betrokkenen.
 - b) Wat is de rol van de landbouwadministratie en de onderzoeksinstituten ILVO (Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek) en VITO (Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek)? Graag een overzicht van alle acties waarbij de administraties betrokken zijn, met vermelding van rol per actie.
3. Wat betreft de verhandelbare ontwikkelingsrechten van bodemkoolstof:
- a) Welke rol spelen de landbouwadministratie en de onderzoeksinstituten ILVO en VITO hierin?
 - b) Hoe verloopt de afstemming met de andere overheden en administraties? Graag een overzicht van de gemaakte afspraken.
 - c) Als de markt nog niet operationeel is, hoe wordt er in afwachting gereageerd op vragen naar de impact/rechten van de koolstofbalans? Wie coördineert de aanvragen en wat is de rol van de administraties hierin?
4. Wat betreft de certificering van hoogwaardige koolstofverwijderingen:
- a) Welke rol spelen de landbouwadministratie en de onderzoeksinstituten ILVO en VITO hierin?
 - b) Welke initiatieven neemt de minister hieromtrent? Welke (Europese) overleggen zijn hierover gepland en met wie? Graag een stand van zaken.

ANTWOORD

op vraag nr. 789 van 6 juli 2023

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

1. a) Bij de opmaak van het Vlaams GLB Strategisch Plan werd reeds een overzicht gemaakt over de bijdrage van het GLB-plan tot de toen van kracht zijnde LULUCF regels. Dit is opgenomen in hoofdstuk 3.1.4 van het GLB Strategisch Plan (GLB-SP). Momenteel wordt een nieuw assessment uitgevoerd met betrekking tot de nieuwe LULUCF regels en de ESR.

b) Het assessment van het GLB Strategisch Plan met oog op de nieuwe LULUCF regels en de ESR gebeurt conform artikel 120 van de GLB-verordening EU nr. 2021/2115 en wordt door het Departement Landbouw en Visserij uitgevoerd. Alle entiteiten met GLB-maatregelen die hieraan gelinkt kunnen worden, werken mee aan dit assessment, ook de entiteiten van het beleidsdomein Omgeving.

c) Dit najaar zal het assessment aan de Europese Commissie worden bezorgd. Indien het assessment leidt tot wijzigingen aan het GLB SP, worden deze ook voorgelegd aan het Monitoringscomité van het GLB-SP.
2. a) De coördinatie van het LULUCF-beleid op Vlaams niveau wordt opgenomen door het Departement Omgeving, conform de aanduiding van verantwoordelijke entiteiten voor uitvoering van maatregelen uit het definitief Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 (VR 2020 0304 DOC.0294/4TER). In deze lijst zijn de verantwoordelijken voor alle relevante LULUCF maatregelen terug te vinden.

De uitvoering van het LULUCF-beleid wordt opgevolgd in de schoot van de beleidswerkgroep LULUCF, getrokken door Departement Omgeving. Daarnaast organiseert dat departement ook een datawerkgroep die zich tot doel stelt de LULUCF emissie-inventaris te verbeteren. Het Europese dossier betreffende de Carbon Removal Certification Regulation wordt gevolgd via de klassieke standpuntvorming binnen het SOIA en CCIM netwerk. VEKA is hiervoor de Vlaamse piloot.

- b) Het Departement Landbouw en Visserij neemt deel aan de LULUCF-beleidswerkgroep en de LULUCF datawerkgroep. Verder neemt het Departement de verantwoordelijkheid voor het vertalen van de LULUCF-doelstellingen in haar eigen beleid, o.m. het GLB. Via de klassieke CCIM en SOIA-kanalen geeft het Departement Landbouw en Visserij insteek op de landbouwaspecten van het LULUCF-dossier, zoals dit eerder ook gebeurde bij het dossier ter wijziging van de LULUCF verordening.

Het ILVO en VITO nemen als experts deel aan de LULUCF datawerkgroep georganiseerd door het Departement Omgeving. Hierbij ligt de focus van VITO op de inventarisatie van de arealen. ILVO draagt bij met kennis opgedaan in diverse afgelopen en lopende onderzoeksprojecten, die hierbij opgesomd worden in bijlage 1. Verder zijn ILVO en VITO betrokken bij het koolstofmonitoringsnetwerk Cmon, dat op een wetenschappelijk onderbouwde manier actuele cijfers moet aanleveren over de koolstofstocks van de verschillende landgebruiken en de evolutie hierin. Cmon wordt gecoördineerd door Departement Omgeving. ILVO staat hierbij in voor de staalname en analyse van akker- en graslanden en een deel van de particuliere

tuinen. INBO staat in voor de staalname en analyse van bos- en natuurgebieden, bermen, parken en een deel van de tuinen. VITO is betrokken bij kwaliteitscontrole.

3. Het 'opzetten van een Vlaamse koolstofmarkt' zoals gedefinieerd in het Vlaams Energie- en klimaatplan is cfr. VR 2020 0304 DOC.0294/4TER een taak voor het beleidsdomein Omgeving met Departement Landbouw en Visserij als te betrekken entiteit.

In het geactualiseerde Vlaams Energie en Klimaatplan 2021-2030 wordt hierover het volgende gesteld:

"Vlaanderen volgt de ontwikkelingen inzake de Europese Verordening voor de certificering van koolstofverwijderingen van nabij op. De Europese Commissie stelt hiermee voor om op Europees niveau een methodologie vast te leggen om negatieve emissies te certificeren die het gevolg zijn van koolstoflandbouw, vastlegging in producten, en permanente opslag via industriële technologieën. Vlaanderen zet zich hierbij in voor een robuust kader van vereisten inzake monitoring, rapportering en verificatie. Dit kader moet aangepast zijn om de uiteindelijke integratie van koolstofverwijderingstechnologieën in de Europese klimaatarchitectuur (LULUCF, ESR, ETS) te verzekeren. Vlaanderen stelt dat er belangrijke verschillen zijn tussen de verschillende methodes van koolstofverwijdering, en dat de voorwaarden alsook de regels inzake monitoring, verificatie en rapportering bijgevolg aangepast moeten zijn aan de specifieke verwijderingsmethode. Eens goedgekeurd kan deze Europese certificeringsmethode ook worden gebruikt voor het opzetten van een Vlaamse koolstofmarkt in het kader van het LULUCF-beleid."

Verder heeft het Departement Landbouw en Visserij, samen met het ILVO, binnen het LIFE CarbonCounts project werk gemaakt van een systeemanalyse van carbon farming en een roadmap voor de opschaling van Carbon Farming in Landbouw.

Het ILVO heeft de ambitie om via onderzoek MRV (Monitoring, Reporting, Verification) processen verder te ontwikkelen, met aandacht voor het verlagen van de kosten en de administratieve last voor landbouwers. Naast stappen die al gezet zijn, zal ILVO dat vooral verder uitbouwen via het Soil Mission project MARVIC, dat ILVO coördineert en dat als doelstelling heeft om een kader te ontwikkelen voor het ontwerpen van geharmoniseerde context-specifieke MRV systemen. Deze MRV systemen moeten zowel door de publieke als private sector gebruikt kunnen worden, een optimale kost-nauwkeurigheidsbalans hebben, de administratieve last voor landbouwers beperken en in lijn zijn met het Europese regelgevingskader dat in ontwikkeling is. In de hoedanigheid van coördinator van het MARVIC project, volgt ILVO de Europese Expert Group over carbon removals op. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/sustainable-carbon-cycles/expert-group-carbon-removals_en

VITO heeft hierin geen directe rol.

Het ILVO en het Departement Landbouw en Visserij hebben, in consultatie met een brede groep van stakeholders een roadmap voor carbon farming in Vlaanderen uitgewerkt (zie LIFE CarbonCounts project). Deze werd gepubliceerd in maart 2023. <https://ilvo.vlaanderen.be/en/news/a-roadmap-for-upscaling-carbon-farming-in-flanders>

In de roadmap wordt gepleit voor de oprichting van een Vlaams actieplatform voor koolstoflandbouw in Vlaanderen, bestaande uit een publiek-private samenwerking in complementaire netwerken. Belangrijk is dat er een duidelijk mandaat komt om die netwerken te coördineren en er een governance structuur wordt uitgewerkt. Een van de netwerken is het navigatienetwerk die alle belanghebbenden samenbrengt, waar er gewerkt wordt aan een narratief, de inpassingen van carbon farming binnen lopend beleid, en vragen kunnen doorstromen naar de juiste (beleids)actoren. Een tweede netwerk is het MRV netwerk, waarbij er wordt samengewerkt om de nodige data te

verzamelen en modellen te ontwikkelen voor een robuust MRV systeem. Een derde netwerk kan zich focussen op een duurzame financiering. ILVO en het departement Landbouw en Visserij hebben op 31 maart 2023 een internationale webinar georganiseerd waarbij deze netwerken werden voorgesteld en afgetoetst aan initiatieven bij onze buur- en andere Europese landen. <https://ilvo.vlaanderen.be/nl/agenda/joint-life-carboncounts-and-ejp-soil-webinar>

In navolging hiervan nam het Departement Landbouw en Visserij het initiatief om met diverse beleidsactoren samen te zitten om te bespreken hoe we verder aan de slag kunnen gaan met de roadmap. In lijn met lopende projecten, waaronder het MARVIC project (zie de opsomming van alle ILVO-projecten in bijlage 1), neemt ILVO graag het initiatief om het MRV netwerk (mee) te coördineren.

4. a) De coördinatie van de Vlaamse opvolging van het Europese Carbon Removal Certification Regulation dossier is de verantwoordelijkheid van VEKA.

Het Departement Landbouw en Visserij geeft, zoals eerder aangehaald, input op de standpuntvorming binnen dit dossier. Verder neemt het Departement het initiatief om met diverse beleidsactoren samen te zitten om te bespreken hoe we verder aan de slag kunnen gaan met de roadmap en de ontwikkelingen op Europees niveau.

ILVO zal de komende jaren vooral inzetten op de ontwikkeling van bouwstenen voor robuuste MRV systemen (o.a. via MARVIC project). Dit houdt onder meer in:

- verder op punt stellen van koolstofmodellen voor landbouwbodems en agroforestry systemen;
- Verzamelen van betere input data voor de modellen (vb. inputs door gewassen);
- de rol van remote sensing en koppeling hiervan met gewasgroeimodellen onderzoeken;
- onderzoeken hoe beheerdata van landbouwers eenvoudig geconnecteerd kan worden om administratieve last te vermijden. Hierbij zal het datadeelplatform DjustConnect (djustconnect.be) een belangrijke rol spelen
- onderzoek naar optimale staalname strategieën.

Bedoeling is op termijn te kunnen evolueren naar hybride MRV systemen gebaseerd op modellen, remote sensing en slimme meetstrategieën, waarbij monitoring voor LULUCF inventaris complementair kan zijn met MRV systemen voor carbon farming schemes.

VITO neemt hierin geen directe rol op.

- b) Het Departement Landbouw en Visserij neemt op Vlaams niveau het initiatief om samen te zitten met diverse beleidsactoren (VEKA, Departement Omgeving, ANB, VLM, ILVO, INBO) om te kijken hoe we navolging kunnen geven aan de roadmap in het kader van het LIFE CarbonCounts project en de ontwikkelingen op Europees niveau. Op 6 november 2023 wordt een symposium rond Carbon Farming georganiseerd door deze actoren, om samen met de brede groep stakeholders een doorstart te kunnen maken voor de organisatie van carbon farming op Vlaams niveau.

Als coördinator van het MARVIC project, heeft ILVO regelmatig overleg met DG Clima en volgt het de Europese Expert group over carbon removals van dichtbij op (https://climate.ec.europa.eu/eu-action/sustainable-carbon-cycles/expert-group-carbon-removals_en). ILVO zal een insteek vanuit het MARVIC project naar de Expert group coördineren tegen eind dit jaar.

Bijlage 1. Overzicht van alle ILVO-projecten

ILVO doet zowel onderzoek naar carbon farming als verdienmodel (LIFE CarbonCounts, EJP SOIL Road4Schemes, C-Farms, PDPO Agroforestry 2025, PDPO carbon farming), als naar robuuste monitoringssystemen (MARVIC, Credible, Cmon, EJP SOIL, LIFE CarbonCounts,...).

Projecten gericht op Vlaanderen

1. LIFE CarbonCounts (ILVO, departement LV; 2021-2023). In LIFE CarbonCounts werd werk gemaakt van een systeemanalyse en roadmap voor Carbon Farming. Daarnaast werd een koolstoftool uitgewerkt als onderdeel van het bodempaspoort. Hierbij kan een landbouwer de evolutie van bodemorganische stof simuleren indien de rotatie van het verleden wordt verder gezet of indien deze wordt gewijzigd. Eveneens wordt er een inschatting gemaakt van koolstofopslag in houtige elementen.
2. ILVO staat in voor staalname en -analyse van de landbouwpercelen en een deel van de tuinen in het Vlaamse koolstofmonitoringnetwerk Cmon <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/klimaat-en-milieu/bodem-en-ondergrond/vlaamse-koolstofmonitoring-hoeveel-koolstof-zit-er-in-de-bodem>
3. ILVO is coördinator van het VLAIO LA-traject Agroforestry 2025 (okt 2020 – sep 2024). Binnen dit project werd op vlak van koolstof ingezet op het verzamelen van lange termijn empirische data rond koolstofopslag in agroforestry systemen, en het ontwikkelen van de basis voor een agroforestry koolstof rekentool, genaamd CARAT en verder doorontwikkeld in het kader van LIFE CarbonCounts en DigitAF.
4. ILVO is partner in het Oost-Vlaamse PDPO project carbon farming. Met dit project, gecoördineerd door Bosplus, promoten we koolstofopslag via boslandbouw. Bedrijven en particulieren kunnen via de Treecological-website de CO₂-uitstoot van transporttrajecten per wagen of vliegtuig berekenen en deze uitstoot compenseren. De ingezamelde fondsen worden geïnvesteerd in boslandbouwaanplanten van lokale landbouwers, waar koolstof vastgelegd wordt in de struiken en bomen én via de wortels en bladval in de bodem van het landbouwperceel.
5. SBO (C-Farms) in samenwerking met onder meer UA en KU Leuven over het potentieel van Enhanced weathering.

Internationale projecten

1. ILVO is coördinator van het Soil Mission project MARVIC (HORIZON-MISS-2022-SOIL-01-05). Dit is een sleutelproject voor de EU proposal on Carbon Removal Certification Regulation, aangezien het onderzoek doet naar geharmoniseerde, maar toch context-specifieke methodes voor Monitoring, Reporting en Verification (MRV). Er zal ook samengewerkt worden met het andere project dat in dezelfde call werd gefinancierd en waar ook Vlaamse en Waalse onderzoek partners bij betrokken zijn. (06/2023-05/2027)
2. ILVO is partner van CREDIBLE, het Europese network on carbon farming gefinancierd onder de call HORIZON-MISS-2022-SOIL-01-06 (06/2023-05/2026).
3. Binnen EJP SOIL werkt ILVO mee aan databanken over koolstofopslag en N₂O emissies uit de bodem op basis van lange termijn veldexperimenten in Europa (CarboSeq, Sommit). ILVO zal de resultaten gebruiken om betere cijfers te verkrijgen over het potentieel van bepaalde maatregelen en risico's voor trade-offs. Verder zullen de resultaten worden gebruikt om modellen te verfijnen die dan weer gebruikt kunnen worden om inspanningen die landbouwers doen beter in te

schatten en om het koolstofopslagpotentieel in landbouwbodems beter te kunnen becijferen, evenals een aantal beleidsscenario's.

4. In EJP SOIL Road4Schemes werd een vrij complete inventarisatie gemaakt van carbon farming schemes in Europa en worden lokale roadmaps uitgewerkt. Voor Vlaanderen bouwt dit project verder op LIFE CarbonCounts
5. ILVO heeft een aantal projecten lopen over het monitoren van bodemkoolstof met remote sensing (EJP SOIL STEROPES en Envision) en het gebruik van deze informatie om staalnamestrategieën efficiënter te maken.
6. ILVO is partner in het Soil Mission project SoilValues dat in januari van start is gegaan. Dit project wordt getrokken door KU Leuven en hier wordt niet enkel gekeken naar verdienmodellen voor bodem via het verhandelen van koolstofcertificaten maar ook naar andere verdienmodellen. Misschien zijn andere verdienmodellen wel efficiënter voor het behalen van onze doelstellingen, namelijk het verbeteren van de bodemkwaliteit, het versterken van bodemecosysteemdiensten en het opslaan van koolstof. Denk aan lokale initiatieven waarbij er een band is tussen boer en burger en waarbij de boer zijn goed bodembeheer als verkoopargument kan gebruiken.
7. ILVO is partner in het Horizon Europe project DigitAF dat in juni 2022 van start is gegaan onder trekkerschap van INRAE. Binnen DigitAF verbeteren en ontwikkelen de 26 EU partners gebruiksvriendelijke, praktische beslissingsondersteunende digitale tools voor zowel beleid als landbouwers, adviseurs en andere actoren in de agroforestry waardeketen. Specifiek voor de landbouwers en hun adviseurs zal DigitAF instrumenten aanreiken die hen helpen bij het optimale ontwerp en beheer van agroforestryssystemen op veld- en boerderijschaal. Daarbij worden ook tools ontwikkeld om de economische, ecologische en sociale prestaties en voordelen van agroforestry te beoordelen, te kwantificeren en valoriseren. Koolstofopslag neemt hier een prominente plaats in.
8. Zie <https://www.agroforestryvlaanderen.be/nl/projecten> voor een volledige overzicht van Agroforestry projecten.